

DRIE KEER RADEN WAT HET BELANGRIJKSTE THEMA WORDT

Staan we aan de vooravond van een institutionele chaos die het einde van België betekent, of is er juist geen vuiltje aan de lucht? **BART MADDENS** weet één ding: illegale verkiezingen zijn een uniek experiment voor politicologen.

Campagne voeren voor illegale verkiezingen

BART MADDENS
Wie? Politicoog aan de KU Leuven.
Wat? De traditionele partijen zullen dit keer moeite hebben om het communautaire verkiezingsthema te overstemmen.
Waarom? Door een communautaire blokkering zijn de verkiezingen illegaal, daar zullen ze voortdurend mee geconfronteerd worden.

Het was jarenlang volstrekt ondenkbaar, maar het wordt binnenkort realiteit: we gaan naar manifest illegale verkiezingen. Als niet-jurist kan ik het mij veroorloven om aan de zijlijn geamuseerd toe te kijken hoe de constitutionalisten hierover de meest uiteenlopende meningen verkondigen. Niet zozeer over het feit dat deze verkiezingen ongrondwettelijk zijn (daarover is zowat iedereen het eens), wel over de praktische consequenties daarvan. Volgens sommigen is er geen vuiltje aan de lucht. Volgens anderen dreigt de complete institutionele chaos, met als gevolg de automatische geboorte van de Vlaamse staat (aldus de socialistische grondwetspecialist Johan Vande Lanotte in 2006). Als wetenschapper ben ik de politici in zekere zin dankbaar dat ze nu toch door de zure appel heen willen bijten. Want op die manier organiseren ze een ongemeen boeiend juridisch experiment. Nu zullen we empirisch kunnen vaststellen wie uiteindelijk gelijk krijgt. De weddenscappen zijn geopend. Maar politiek gezien is de hamvraag na-

tuurlijk op welke manier het illegale karakter van deze verkiezingen zal afstralen op de verkiezingscampagne. Het is een gemakkelijke voorspelling dat de traditionele partijen al het mogelijke zullen doen om, naarmate de verkiezingen naderen, de aandacht van de kiezers zoveel mogelijk af te leiden naar niet-communautaire thema's. Dat een politica met een zeer laag communautair profiel het boegbeeld wordt van de CD&V-campagne wijst nu al duidelijk in die richting.

Hoe zou het ook anders kunnen? Als we één ding met zekerheid weten over het effect van de campagne op het kiesgedrag, dan is het wel dit: de partij die haar thema tot inzet van de kiesstrijd kan maken, wint de verkiezingen. Daar hoeft verder geen tekeningetje bij te worden gemaakt, en dat weten de gevestigde partijen ook. Door het communautaire cataclysm dat we vandaag beleven lijkt het haast ondenkbaar dat de partijen de aandacht van de kiezers nog op andere thema's zouden

kunnen vestigen. In het verleden hebben ze nochtans bewezen dat ze daar, met enige hulp van de media, tot op zekere hoogte toe in staat zijn. Ook in 1987 en 1991 werden de verkiezingen voorafgegaan door een ongemeen heftige communautaire aardschok. Maar toch trad er in die twee gevallen vrij snel een soort van 'normalisering' op: de traditionele partijen konden overgaan tot de orde van de dag door de campagne-schijnwerpers op de sociaaleconomische thema's te richten.

Dienstweigeraars

Dit zou wel eens opnieuw kunnen gebeuren. Alleen is er dat ene vervelende detail: deze verkiezingen zijn illegaal. Ik verwacht dat er binnen de Vlaamse Beweging een performante juridische taskforce zal worden opgericht die op alle mogelijke manieren zand zal proberen te strooien in de verkiezingsmachinerie. Wellicht zullen er daarbij drie fronten worden geopend. Er zal vooreerst de boycotactie zijn door de burgemeesters in de rand. Daarnaast zal het aantal dienstweigeraars (burgers die weigeren te zetelen als voorzitter of bijzitter in een kies- of telbureau) ongetwijfeld groter zijn dan ooit. En ten slotte zal allicht worden geprobeerd om de verschillende overheidsbeslissingen die nodig zijn om de verkiezingen te organiseren, aan te vechten voor de rechtbank. Dat laatste is allesbehalve evident, en wellicht zullen de flaminganten de organisatie van de verkiezingen niet kunnen verhinderen, net zo min als de goedkeuring van de geloofsbrieven door het illegaal verkozen parlement. Punt is echter dat deze juridische heibel het voor de partijen moeilijk, zo niet onmogelijk, zal maken om de campagne in een normale sociaaleconomische plooi te doen vallen. Het campagnenieuws

De partij die haar thema tot inzet van de kiesstrijd kan maken, wint de verkiezingen

zal dag in dag uit worden gedomineerd door vragen als: wat heeft die rechtbank beslist in eerste aanleg, wat heeft die rechtbank beslist in beroep, hoeveel burgers weigeren te zetelen, waar komt de organisatie van de verkiezingen in het gedrang? Probeer in die omstandigheden maar eens een normale campagne te voeren en ervoor te zorgen dat de kiezer BHV uit zijn hoofd zet. Maar zelfs los van deze juridische problematiek is het nog maar zeer de vraag of de traditionele partijen er dit keer even gemakkelijk van af zullen komen als in 1987 en 1991. Want in vergelijking met toen wegen de radicaal-Vlaamse partijen (met 37,1 procent in 2009) veel zwaarder door, en zullen ze een veel grotere stempel kunnen drukken op het verkiezingsgebeuren. Daardoor zal het extra moeilijk zijn voor de traditionele partijen om een aantal netelige communautaire vragen uit de weg te gaan. Zal CD&V er zich opnieuw duidelijk toe engageren (zoals in 2007) om geen federale regering te vormen zonder een politiek akkoord over een grote staatshervorming? Zullen de partijen durven te beloven aan de kiezer om niet nog eens in een federale regering te stappen die geen meerderheid heeft aan Vlaamse kant? Ik kijk met spanning uit naar de antwoor-

den. Want die zullen in hoge mate bepalend zijn voor de regeringsvorming na-dien. Het zou mij niet verbazen mochten er nu al heimelijke plannen worden gesmeed om na de verkiezingen snel een soort van noodregering op de been te brengen met een beperkt niet-communautair programma. Kwestie van de meubels van het Europese voorzitterschap te redden en het gevaar af te wenden van een speculatie tegen de Belgische overheidsobligaties. Zeker als men erin slaagt om probleemloos de kaap te nemen van illegale verkiezingen, zou de druk om een grote staats-hervorming te realiseren wel eens snel kunnen verdwijnen. Dan is opnieuw, zoals tijdens het voorbije jaar, alle hoop gevestigd op de Vlaamse regering. Die kan via een assertief beleid stokken in de wielen steken van de federale noodregering. Of het zou moeten zijn dat het neo-unitaire noodscenario ook inhoudt dat de N-VA uit de Vlaamse regering wordt gewipt en wordt vervangen door de Open VLD. Mooie plannetjes allemaal. Maar het zou niet de eerste keer zijn dat de Vlaamse kiezer die pre-electurale kaartenhuisjes krachtig omver blaast. Dat het dit keer illegale verkiezingen zijn zal daar niets aan veranderen, wel integraal.